

۶۸۲ ق). این کتاب در دو بخش تدوین شده است؛ بخش یکم در حکمت علمی در هفت باب (حقیقت، برتری علم، انواع علوم، اثبات خداوند، صفات آفریدگار، اثبات هستی پروردگار، معرفت روح، اثبات نبوت) و بخش دوم در حکمت عملی (اخلاق، تدبیر منزل، آداب کشورداری، در بیان سیاست مدنی، در حکم دادگری در شهرها و ولایات) است. مؤلف این کتاب را در ۶۵۵ ق به نام عزالدین ابوالفتح کی کاوس دوم سلجوقی (۶۴۴-۶۵۵ ق) نوشت و آن را لطائف الحکمة العزیه نامید. نثر کتاب ساده و روان است و نویسنده افکار خود را در قالب جمله‌های کوتاه بیان کرده است. در ۶۴۸ ق حمید مخلصی بخاری این کتاب را در قونیه کتابت کرد و در ۱۳۵۱ ش غلامحسین یوسفی فهرست‌های آیات قرآنی، احادیث، ابیات عربی، لغات و ترکیبات و اعلام و مأخذ را به آن افزود و در تهران به چاپ رساند.

منابع: الاعلام، زرکلی، ۴۱/۸؛ تاریخ نظم و ثور، ۱۵۰/۱؛ دانشمندان آذربایجان، ۱۷۵-۱۷۶؛ الذریعه، ۳۱۴/۱۸؛ رساله در احوال مولانا، ۳۳۸؛ زبان و ادب فارسی در قلمرو عثمانی، ۱۲۳؛ طبقات الشافیه، ۱۵۵/۵؛ فهرست کتابهای چاپی فارسی، ۴۳۷۹؛ فهرست میکروفیلیمهای کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، ۱۷۵/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، ۱۶۷/۲؛ مناقب العارفين، ۴۱۱/۱-۴۱۲؛ هدیة العارفين، ۴۰۶/۲؛ احمد احمدی بیرجندی، «لطائف الحکمة»، راهنمای کتاب، سال شانزدهم، شماره ۴-۶، صص ۲۴۹-۲۵۴.

رسولی

لطایف الخیال (la.tā.ye.fol.xi.yāl)، تذکره‌ای به فارسی، نوشته خصلی پشته‌ای، شاعر و تذکره‌نویس عثمانی (-۱۰۶۲ ق). این کتاب شرح احوال و نمونه اشعار شاعران فارسی‌گوی عثمانی تا سده یازدهم هجری است. نسخه‌ای از این اثر در کتابخانه حمیدیه ترکیه نگه‌داری می‌شود.

منابع: پارسی‌نویسان آسیای صغیر، ۳۳؛ تاریخ عثمانی، ۲۳۰/۶؛ عثمانلی مؤلفلری، ۱۶۵/۲.

سارم

لطیفی (la.ti.fi)، عبداللطیف چلبی فرزند عبدالله فرزند

حمدی چلبی، قسطنطنیه ۸۹۶-۹۹۰ ق/۱۴۹۱-۱۵۸۲م، ادیب، شاعر، تذکره‌نویس و مترجم عثمانی. از خانواده‌ای قدیمی با نام خطیب‌زاده بود و نیاکانش در دستگاه دیوانی عثمانی پیشه کتابت داشتند. نیای او حمدی چلبی شاعر دوره محمد فاتح عثمانی (۸۴۸-۸۵۰؛ ۸۵۵-۸۸۶ ق) بود و چنان‌که در تذکره‌اش می‌گوید خود نیز از هفت‌سالگی شعر می‌سرود. لطیفی تحصیلات را در زادگاهش آغاز کرد، اما به گفته عاشق چلبی در مشاعرالشعرا، دیری نگذشت که درس و مدرسه را رها کرد و به استانبول رفت و در سلک کاتبان و محاسبان درآمد. به درستی دانسته نیست که لطیفی در تحصیلات تا چه مراتبی پیش رفته است، اما آثارش از بلندپایگی‌اش در میان اهل فرهنگ روزگار وی حکایت دارند. او هم‌زمان که به حسابداری و کتابت سرگرم بود بسیار کوشید تا بیش‌تر بیاموزد و در دانش خود را به آن پایه برساند که از سرآمدان روزگار خود شود و در شعر آوازه‌ای به دست آورد. کار دیوانی را با اتحاف قصیده «بهاریه» به اسکندرچلبی دفتردار (-۹۲۱ ق) آغاز کرد و همین شعر مقام کتابت عمارت (دارالطعام) بلغراد را نصیب وی کرد (۱۵۲۵م). پس از آن‌که زمان درازی را در روملی به سربرد، در ۹۵۰ ق/۱۵۴۳م به استانبول بازگشت و در چند عمارت (دارالطعام) دیگر به منشیگری پرداخت. تألیف اثری با نام رساله اوصاف استانبول که وی آن را در ۹۳۱ ق در سی و پنج‌سالگی نوشته بود، بیانگر آن است که این نخستین باری نبود که وی به استانبول سفر می‌کرد. زمانی که تذکره سهی بیگ (-۹۵۵ ق) توجه محافل ادبی را برانگیخت، وی به تشویق و درخواست دوستانش و به پیروی از شیوه الفبایی عاشق چلبی تذکره‌اش را که مهم‌ترین اثرش به شمار می‌آید پیش از او به پایان رسانید. وی پس از اتحاف این اثر به سلیمان قانونی (۹۲۶-۹۷۴ ق) در ۹۵۳ ق/۱۵۴۶م به کتابت و ققیات ایوب انصاری که تولیت آن را شاعر معروف ترک یحیی تاشلیجالی به عهده داشت، سرگرم شد و به گفته عالی در کتبه‌الخبار، بعدها در ۹۶۰ ق/۱۵۵۳م به جای این شاعر عهده‌دار این منصب شد. لطیفی در همین سمت در رودس و قاهره نیز به کار پرداخت. گویا زمانی که متولی بارگاه ایوب انصاری بود، برکنار و به عمارت سلیمان قانونی در رودس فرستاده شد. عالی می‌گوید آن‌چه درباره وی در حال‌های پس از این می‌دانیم اندک است. عاشق چلبی که تذکره‌اش را در ۹۷۴ ق/

(120075)

**LATİFİ TEZKİRESİNDE EDEBİ SANATLAR VE EDEBİ
SANATLARLA İLGİLİ DEĞERLENDİRMELER**

D3262

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Mehmet PEKTAŞ*

01 Kasım 2016

ÖZET

Tezkire geleneği XV. yy'dan başlayarak XX. yy'a kadar devam etmiştir. Şairlerin hayat hikâyeleri açısından vazgeçilmez birer kaynak olan tezkireler XVI. yy'dan itibaren Anadolu sahasında da görülmektedir. Anadolu sahasında ikinci tezkire Sehî Bey'in Heşt Bihişt'inden sonra Latifi tarafından yazılan Tezkiretü's-şu'arâ ve Tabsıratü'n-nuzamâ isimli eserdir.

Tezkiretü's-şu'arâ ve Tabsıratü'n-nuzamâ, 1546'da tamamlanarak dönemin hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmuştur. Tezkire, II. Murat devrinden 953/1546 senesine kadar Osmanlı ülkesinde yaşamış olan 334 şaire ait bazı biyografik bilgileri, birtakım anekdotları ve şiir örneklerini ihtiva etmektedir.

Latifi, şiir üzerinde yaptığı objektif ve isabetli değerlendirmelerle çağdaşlarından ayrılmaktadır. Tezkirede makam ve mevkiileri ne olursa olsun şairlere layık oldukları kadar değer verilmiş, bazıları ise eleştirilmiştir. Latifi'nin tespitlerinde yanılmadığı zamanla anlaşılmalıdır. Latifi, Tezkiretü's-şu'arâ ve Tabsıratü'n-nuzamâ isimli eserinde, kendisinden önce yazılmış bulunan Molla Câmî'nin Bahâristan'ı, Ali Şîr Nevâyî'nin Mecâlisü'n-nefâis'i ve Sehî Bey'in Heşt Bihişt'inden farklı bir şekilde şairleri kronoloji sırası yerine alfabe sırasına koyarak Türkçe eserler açısından bir yenilik getirmiştir.

Bu makalede Latifi Tezkiresi, edebî sanatlar bakımından incelenmiş, yazarın sanat olarak kabul ettiği hünerler tespit edilerek, bu hünerlere bakışı ve bunları, şiirleri değerlendirme ölçütü olarak kullanışı üzerinde durulmuştur. Latifi'nin değerlendirmeleri ve verdiği şiir örnekleri üzerinden gidilerek edebî sanatların bilinen tanımlarla örtüşüp örtüşmemesi sorgulanmış, Latifi'nin penceresinden bakılarak Divan şairinin sanat telakkisi üzerine çıkarımlar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Latifi, tezkire, 16. yüzyıl, edebî sanatlar.

**LITERARY ARTS IN LATİFİ'S TEZKİRE AND ASSESSMENTS
ABOUT THE LITERARY ARTS**

ABSTRACT

Tezkire tradition has started in the 15th century and has proceeded till 20th century. As an indispensable resource for biographies of poets, tezkire has been seen in the field of Anatolia since 16th century. Tezkiretü's-şu'arâ ve Tabsıratü'n-nuzamâ was written by

* Öğretmen, MEB, Gönen Şehit Selahattin Aysan Lisesi/Isparta, E-mail: mehmet.pektas32@gmail.com

شفیق نوشته و این دوست بر آن بوده است که وی به شیوه جامی در بهارستان و امیرعلی شیر نوایی در مجالس النفاث که تذکره شاعران فارسی‌گوی را نوشته‌اند، تذکره‌ای در احوال شاعران عثمانی بنویسد. تذکره الشعرا در یک مقدمه، سه فصل و یک مؤخره تدوین شده است. فصل‌های این اثر به ترتیب در احوال مشایخ بزرگی که شاعر بودند و در آناتولی برآمده و یا به آن‌جا کوچیده بودند، سلاطین و شاهزادگانی که شعر می‌سرودند و دیگر شاعران که با تخلصشان شناسانده شده‌اند، است. در پایان کتاب نیز فهرستی از نام کسان مرتب شده است. با بررسی کهن‌ترین نسخه این اثر که تاریخ کتابت آن ۹۵۷ ق و نیز نسخه‌ای که کمی پس از این تاریخ، در ۹۶۸ ق، کتابت شده است، چنین برمی‌آید که لطیفی تذکره الشعرا را دوبار نوشته و دز ویراست دوم شرح حال خود و تنی چند از شاعران را بر آن افزوده است. گویا وی برای پاسخ به کسانی که خود آن‌ها را «اخوان حقد و حسد» می‌خواند و به این‌که لطیفی تذکره شاعران هم‌روزگار خود را نوشته است انتقاد می‌کردند، به تکمیل این اثر همت گماشت. از سوی دیگر، کسانی چون حسن چلبی قنالی زاده (- ۱۰۱۲ ق)، از تذکره‌نویسان پرآوازه عثمانی، و طرف‌داران وی بر آن بودند که لطیفی بسیاری از ادیبان و شاعرانی را که کمابیش ناشناخته بودند و خاستگاه آن‌ها به روشنی دانسته نبوده، به زادگاه خویش نسبت داده است. عاشق چلبی که هم‌روزگار لطیفی بود و لطیفی فکر ترتیب الفبایی نام شاعران را از وی گرفته بود (اما آن را پیش از عاشق چلبی به کار بست)، نیز به این مطلب اشاره کرده و افزوده است که منتقدان لقب استهزایی قسطنطنیه‌ای نام را به کتاب لطیفی داده بودند. عاشق چلبی این تذکره را بسیار سودمند و متفاوت از تذکره سهی بیگ دانسته است. حسن چلبی شیوه تذکره‌نویسی لطیفی را نمی‌پسندید و نثر او را «خالی از لطافت استعارات» می‌دانست. سامی قراشری درباره اثر لطیفی می‌نویسد: «بیچاره نمی‌دانست تذکره‌ای که خود حلاوت در آن به کار بسته بود، بعدها چه تهی جلوه خواهد کرد.» تذکره لطیفی نخستین تذکره الفبایی در عثمانی است. مهم‌ترین ویژگی این اثر آن است که پس از آن شیوه نقادانه لطیفی در تذکره‌نویسی آن دیار فراگیر شد و در واقع برای نخستین بار نقد ادبی در شکل سنتی آن به ادبیات عثمانی راه یافت. لطیفی هرچند کوشیده است تا زیبایی هنر هر شاعری را بازگوید، از انتقاد به آثار ایشان نیز

تذکره سالم (taz.ka.re.ye.sā.lem)، تذکره‌ای به ترکی، نوشته محمدامین میرزازاده، مشهور به سالم، شاعر و تذکره‌نویس عثمانی (۱۰۹۹ - ۱۱۵۶ ق). این تذکره در یک دیباچه و دو فصل تدوین شده است. فصل یکم این تذکره در ستایش احمد سوم (۱۱۰۶ - ۱۱۱۵ ق) و مصطفی دوم عثمانی (۱۱۰۶ - ۱۱۱۵ ق) است. فصل دوم دربرگیرنده شرح زندگانی و نمونه شعر چهارصدویست‌وسه شاعر عثمانی است. برخی از این شاعران فارسی‌گوی هستند و نمونه شعرهای فارسی فراوانی از آن‌ها در تذکره آمده است. این تذکره پس از تذکره‌های لطیفی، عاشق چلبی و حسن چلبی قنالی زاده مهم‌ترین تذکره در ادب عثمانی به شمار می‌آید.

منابع: تذکره سالم؛ عثمانلی مؤلفه‌ری، ۲/۲۳۵؛ قاموس‌الاعلام،

۴/۲۴۹۴/۴

Topkapı sarayı müzesi, 11/406-409 ; Türk edebiyatı

ansiklopedisi, 4/1125.

سام

تذکره لطیفی (taz.ka.re.ye.la.ti.fi) / تذکره الشعرا و تبصرة النظمه، کتابی به ترکی در شرح احوال و نمونه اشعار شاعران عثمانی، نوشته عبداللطیف افندی، متخلص و مشهور به لطیفی (- ۹۹۰ ق). چنان‌که عالی افندی (- ۱۰۰۸ ق) در کنه‌الخبار گفته است، این اثر، پس از تذکره سهی بیگ (- ۹۵۵ ق)، دومین تذکره شعرای ترکی‌گوی عثمانی است. لطیفی و سهی بیگ، هر دو، آثارشان را به نام سلیمان قانونی (۹۲۶ - ۹۷۴ ق) نوشتند. لطیفی خود یادآور شده است که تا روزگار وی ده تذکره نوشته شده بود، اما هیچ‌یک از این آثار به اندازه اثر لطیفی آوازه‌دار و فراگیر نشدند. تذکره الشعرا برجسته‌ترین اثر لطیفی است و پس از تذکره عاشق چلبی (۹۲۶ - ۹۷۹ ق)، دومین تذکره درخور در ادب عثمانی به شمار می‌رود و منبع بسیاری از آثار است که درباره تاریخ ادبیات و زندگی‌نامه شاعران ترک نوشته شده است. بنابر مؤخره نسخه دست‌نویس تذکره الشعرا که در موزه بریتانیایی نگهداری می‌شود، این کتاب دربردارنده زندگی‌نامه و آثار بیش از سی صد شاعر، از دوره مراد دوم عثمانی (۸۲۴ - ۸۴۸؛ ۸۵۰ - ۸۵۵ ق) تا ۹۵۳ ق (تاریخ تألیف آن) است و در مقدمه به نقل از مؤلف آمده که وی کتاب را با پافشاری دوستی

- Latifi Tezkiresi

3811

Latifi Tezkiresi'nin sentaks yönünden incelenmesi. ALYILMAZ, Cengiz. Bil. Uz. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1988. 167s. Danışman: Doç.Dr.Efrasiyap Gemalmaz.

10 MAYIS 1993

LATİFİ

SEVGİ,

Ahmet "Latifi Hayatı ve Eserleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Prof. Dr.Abdurrahman Güzel), Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1987, 542 S.

8 UCAM 1993

012101 - AŞIK ÇELEBİ

120075 - LATİFİ

180629 - SEHİ

"Sehi, Latifi, Aşık Çelebi Tezkirelerinde Şair, Tetkik ve Tenkid. Harun Tolasa. Doçentlik Tezi. Atatürk Üniversitesi, 1976.

548. SEVGİ, Ahmet Latifi'nin kayıp bir risalesi: Enisü'l-fusahâ. In: TKA 22.1-2.1984.129-131. [Ein verlorener Traktat Latifis: Enisü l-fuşahâ.]

- Latifi

13 MAYIS 1993

SEVGİ,

Ahmet (Öğr. Gör.), "Latifi'nin 'Enisü'l-Fusahâ' adlı Eserinin Muhteva ve Üslubu Üzerine Bir İnceleme", Türk Kültürü Araştırmaları, XXIV/2, (1986), 181 - 196.

120075 - Latifi

19 NISAN 1993

"Lâtifi Hayatı ve Eserleri (İnceleme-Metin)." Ahmet Sevgi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, 1987.

547. Sevgi, Ahmet Latifi'nin yayımlanmamış bir risalesi: Evsaf-ı İbrahim Paşa. In: TKA 22.1-2.1984.122-128. [Ein unveröffentlichter Traktat Latifis: Evşâf-i İbrâhîm Paşa.]

648

18 MART 1991

- Latifi tezkiresi (eski)
- Sehi Bey (TED)
- Layla ve Megnun (AOD)
- Fuzuli (TED)

T811.2092

SE Sehi Bey's tezkere; Latifi's tezkere; Fuzuli's Layla ve Megnun und Benk u Bade / translated and edited Nedjati Lugal and Oskar Rescher.- Osnabrück: Biblio Verlag, 1979. 728 p.; 24 cm.- (Gesammelte werke. Schriften zur Türkischen literatur; band 2) Includes bibliographical references Includes index

12010A

1. Literature, Turkish - Biography I. Lugal, Nedjati (tr. and ed.) II. Rescher, Oskar (tr. and ed.) III. Title: Latifi's tezkere IV. Fuzuli's Layla ve Megnun V. Title: Benk u Bade VI. (Series)

18 SUBAT 2005

112 KOÇ, Mustafa. Latifi's oldest poets tezkire is in the Sermet Çifter Research Library: Tezkireti'ş-Şu'arâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ. Tr. Saçoğlu, V. (Virginia) (taylor). 4th Floor. 4 (2002) pp.26-29

Latifi

5344

-Latifi

25 MAYIS 1993

SEVGİ,

Ahmet (Öğr. Gör.), "Latifi'nin Kayıp Bir Risalesi: Evsâf-ı İbrahim Paşa", Türk Edebiyatı, 108, (1982), 31.

- Latifi

25 MAYIS 1993

SEVGİ,

Ahmet (Öğr. Gör.), Lâtifi'nin İki Risâlesi: Enisü'l-Fusaha ve Evsâfı İbrahim Paşa, Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1986, 87 S.

02 MAYIS 1995

3486. **Latifi**. [Tezkire] Latifi tezkiresi / hazırlayan Mustafa İsen. - Ankara: Kültür Bakanlığı, 1990. - XV, 531 S. - (Kültür Bakanlığı yayınları; 1120: 1000 temel eser dizisi; 149). - (Kültür Bakanlığı yayınları; 1120)
Einheitssacht.: Tezkire. - Inhalt: Dichterbiographien. - Text türk.
ISBN 975-17-0594-0 31 A 4783

tr

440. **LÂTİFİ** Evsâf-ı İstanbul. Nermin SUNER (PEKİN) ed. İstanbul, 1977, XXXII + 112 S., 7 Tafeln. [Dichterische Beschreibung Istanbul.]

Latifi (Abdullatif) Gelsebi
(d. 896/1491 - 993/1585)

Latifi

Cengiz Alyılmaz; "Latifi Tezkiresinin Sentaks Yönünden İncelenmesi", 1988, VIII+167 s.
Danışman: Doç.Dr. Efrasiyap Gemalmaz.

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
-Maksat...Tezi.

25 MART 1992

FIGANI, Ramazan. Gazel [Latifi, 266; Gibb III, 34;] metrical translation by E. J. W. Gibb. Turkish literature, p. 89.

Latifi

120075

LATÎFÎ

1 EMİNE SEYMEN, Sehî Beg ve Latîfi Tezkirelerinde istitrâd, Çukurova Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2008

2 VEDAT KORKMAZ, Latîfi ve Âşık Çelebi tezkirelerinin anekdotlar yönünden incelenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2012

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI : 14

EĞİTİM FAKÜLTESİ YAYINLARI : 1

LÂTÎFİ'NİN

İki Risâlesi :

ENÎSÛ'L - FUSAHÂ

ve

EVSÂF-I İBRÂHİM PÂŞÂ

Hazırlayan : Ahmet SEVGİ

KONYA - 1986

Alpay, "Lami'i Çelebi and his Works", *Journal of Near Eastern Studies*, 35/2, 1976, s. 5, 81; Hamit Burmaoğlu, *Lâmi'i Çelebi Divanı: Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divânının Tenkidli Metni*, 1983, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi bdt.; Gönül Ayan, *Lâmi'i'nin Yâmik u Azrâ Mesnevisi - İnceleme ve Metin-*, Atatürk Üniversitesi dt. Atatürk Kültür Merkezi, Ank. 1998; Salih Gülerer, *Bursalı Lâmi Çelebi-İbretümâ- İnceleme- Metin*, 1988, Gazi Üniversitesi, SBE bylt., *Sadettin Eğri, Bursalı Lâmi'i Çelebi, Şerefü'l-İnsan*, Uludağ Üniversitesi bdt. Nurân Tezcan, *Lâmi'i'nin Hayatı-Eserleri- Gây u Çevgân Mesnevisi* (İnceleme, Metin, AÜ, 1976); a.g.y., *Lâmi'is Gây u Çevgân*, Stuttgart 1994; a.g.y., "Bursalı Lâmi'i Çelebi", *AÜ DTCF Türkoloji Dergisi*, S. 8, 1979, s. 328-331; Fatma Zehra Kavukçu, *Lâmi'i Çelebi'nin Vis ü Râmîn'i* (İnceleme, Metin), Uludağ Üniversitesi, Ülkü Ayan, *Lâmi'i Çelebi'nin Hüsn ü Dili*, AÜ, blt. 1987; Murat Yürtsever, *Lâmi'i Çelebi, Şehrengiz-i Bursa*, Uludağ Üniversitesi, blt.1984; F.R. Tuncor "Lami'i Çelebi", *Yeni Defne*, S. 267, Haziran 2004, s. 3-6. ♦T. ALSIRT

LÂMÎ'İ (1869-?): Şair. Antakya'da doğdu. Asıl adı Reşid Efendidir. Öğrenimine Antakya medreselerinde başladı. 1890'da İstanbul'a giderek öğrenimini tamamladı ve yeniden memleketine döndü. 1901'de icazet aldı. Fransız işgaline kadar Hatay'da öğretmenlik yaptı. Vakıf'ın *Fütûhu's-Şâm* adlı eserini tercüme eden Lâmiî'nin divan tarzında şiirleri vardır. Bunlardan bazıları A. Faik *Türkmen'in Hatay Şairleri* adlı eserinde bulunmaktadır.

Kay.: A. F. Türkmen, *Hatay Şairleri*, 3. C., 1939; *TDEA* 6/69-70. ♦T. ALSIRT

LAPAZ KÖKÖZ UULU (1899-?): Kırgızistan destancısı; Manasçı. Özgön ilçesine bağlı Kurşab köyünde doğdu. Dokuz göbek atasından itibaren Manasçı bir aileden geldi. Kendisinden derlenen Manas varyantı Kırgızistan İlimler Akademisinin El Yazmaları Arşivindedir.

Kay.: *ME* 1/382. ♦N. YILDIZ

LÂPTALI, Hüseyin (20. yy.): Şair. Eseri/Şiir: *Erenköy Süriingeni* (İst. 1966).

Kay.: *ÖBBSKA* 1/405. ♦Yaz. Krl.

LATİF (?-1565): Divan şairi. Bursa'da doğdu. Zengin bir tâcirin oğlu, Yeğenzâde Ulvî

Çelebinin üvey kardeşiydi. Adr Muhyiddin Efendidir. Âşık Çelebiye göre Gençliğinde hoş-edalı şiirler söylediğinden Tütü-i Latif sanıyla tanındı. Medrese öğrenimi gördü. Kemalpaşazâde'nin hizmetinde bulundu ve kazaskerlikten emekli Seydî Efendiden mülâzım oldu. Anadolu ve Rumeli'de 150 akçalık kadılıklarda görev yaptı. İstanbul'da bir medrese yaptırdı, emekliliğinden sonra orada uzun süre müderrislik yapıp, üç, dört kişi dışında herkesten uzaklaşarak tasavvufia ve ibadetle meşgul oldu. İstanbul'da vefat etti. Âşık Çelebi, zarif, latif, nazif ve dost bir şair olarak övdü. Koca Keşiş diye meşhur bir kadının yazdığı bir hiciv kıtasını tezkiresine aldı.

Kay.: *HC* 1/140; *MN* s. 377; *MŞ*, 1971, 106b; *RŞ* 116; *SO* 4/92; *TDEA* 6/71; *TGDEİS* s. 261; *TN* 2 (3676); "Latif" *TŞ/HÇ* 2/830; *ZE* (NOSK, 3723), v. 98. ♦M. CUNBUR

LATİFİ (1490-13.10.1580): Divan şairi, tezkire yazarı. Kastamonu'da doğdu. Asıl adı Abdulatif Efendidir. Hatipzâdelere diye tanınan bir ailedendi. Dedesi Fatih devri şairlerinden Hamdi Çelebi'dir. Öğrenimine Kastamonu'da başladı. Ne kadar devam ettiği bilinmemektedir. Bir süre muhasebe ve kitabet görevlerinde bulundu. Şiir ve inşa sahasında kendini yetiştirdi. Defterdar İskender Çelebiye sunduğu bir bahariye üzerine Belgrad'da imaret kâtipliğinde görevlendirildi. Uzun yıllar Rumeli'de yaşadı. 1543'de geldiği İstanbul'da da bazı imaret kâtipliklerinde bulundu. O yıllarda Sehi Bey tezkiresini yazıp bitirmiş, Heşt Behişt adını verdiği bu eseri edebiyat çevrelerinde takdirle karşılanmıştı. Dostu Zaiî'nin teşvikiyle Latifi de tezkiresine başladı. 1546'da yazmayı tamamladığı tezkiresini Kanunî Sultan Süleyman'a sunarak Eyyub-i Ensarî vakfına mütevellî oldu. Bir süre sonra azledilerek Rodos'taki Kanunî imaretine kâtip olarak atandı. Daha sonra Mısır'a giderek kitabet işleriyle uğraştı. Mısır'dan Yemen'e giderken bindiği geminin batması üzerine vefat etti. Latifi, döneminde ilgi çeken pek çok eserin sahibi olduğu hâlde eserinden hayatının zaruret içinde geçtiği anlaşılmaktadır. Bir divan oluşturacak kadar şiir yazmasına ve

expansion of Meccan commerce inside Nabataea, the birthplace of Kuṣayy.

Bibliography: The fundamental sources are Ibn al-Kalbī, *K. al-Aṣnām*, ed. and Germ. tr. Rosa Klinke-Rosenberg, Leipzig 1941; Eng. tr. N. A. Faris, Princeton 1952; ed. and Fr. tr. W. Atallah, Paris 1969; Azrakī, *Akhbār Makka*, ed. F. Wüstenfeld, Leipzig 1858; Yākūt, *Buldān*. The principal studies are: T. Fahd, *Le panthéon de l'Arabie centrale à la veille de l'hégire*, Paris 1968; J. Wellhausen, *Reste*; R. Dussaud, *La pénétration des Arabes en Syrie avant l'Islam*, Paris 1955; D. Sourdel, *Les cultes du Hauran à l'époque romaine*, Paris 1952; D. Schlumberger, *La Palmyrène du Nord-Ouest*, Paris 1951; S. Moscati and others, *Le antiche divinità semitiche*, Rome 1958 (Centro di Studi Semitici); D. Nielsen, *Der Dreieinigegott in religionshistorischer Beleuchtung*, i-ii, 1, Copenhagen 1922 and 1942; G. Kyckmans, *Les religions arabes préislamiques*, Louvain 1953 (Bibliothèque du Muséon, xxvi/1951); H. Lammens, *La cité de Taïf à la veille de l'hégire*, in *MFOB*, viii (1922); J. Noiville, *Le culte de l'étoile du matin chez les Arabes préislamiques*, in *Hespéris*, viii (1928), 363-84; E. Blochet, *Le culte d'Aphrodite-Anahla chez les Arabes du Paganisme*, Paris 1902; L. Savignac, *Le sanctuaire d'Allat à Iram*, in *RB*, xli (1932), 581-98, xliii (1933), 572-89. (T. FAHD)

LAṬĪFĪ, 'ABD AL-LAṬĪF ĀLEBĪ, a Turkish biographer, littérateur and poet who lived in the 16th/17th century. Born in Kastamonu in 895/1491, according to his own statement (*Tadhkira*, Istanbul 1314/1896-7, 135, 297), he belonged to an old and a noble family called the Khaṭīb-zādele and his forefather, Ḥamdī Ālebi, was a poet who lived in the time of Meḥemmed II, the Conqueror. He states in his *Tadhkira* (298) that he started writing poetry when he was seven years old. He began to receive his education in Kastamonu, but soon gave it up ('Ashkī Ālebi, *Mashā'ir al-shu'arā*, ms. Istanbul Üniversitesi, TY. 2406, f. 132b), and worked as an accountant and a secretary. But at the same time, he spent much effort to educate and train himself, and acquired a considerable reputation in poetry, and especially in the high culture of his time. He came to Istanbul in his youth, and was at once appointed secretary to the 'Imāret (sc. the public kitchen for the poor) in Belgrade. After a long stay in Rumelia, he returned to Istanbul (950/1543), and served again as a secretary for some 'imārets. At that time Sehī had written his *Tadhkira*, which had aroused great interest among the literary circles, and with the encouragement of his friends (*Tadhkira*, 229) and following 'Ashkī Ālebi's ideas, Laṭīfī completed his *Tadhkira*, clearly his most important work. In 953/1546 Laṭīfī presented this work to Süleymān the Magnificent, and as a result was appointed secretary to the *wakf* of Abū Ayyūb al-Anṣārī, the trustee of which was Tashlīdjālī Yahyā, the famous Turkish poet, and in 960/1553 he was occupying this post ('Ālī, *Kūnh al-akhbār*, Ist. Üniversitesi, TY. 9959, f. 416a). Later he worked in similar jobs in Rhodes and Cairo. 'Ashkī Ālebi, who completed his own work in 974/1566-7, relates that Laṭīfī spent his time composing poetry and belles-lettres, and above all in religious duties. Having changed the introduction of his *Risāla-yi awṣāf-i Istanbul*—which in fact had been composed in his youth—he presented it to Murād III in 982/1574, expecting some gifts, but it is not certain whether he was recompensed. Laṭīfī spent his declining years in Istanbul (Ḥasan Ālebi, *Tadhkira*,

ms. Ist. Üniversitesi, TY. 1737, ff. 265 b, 266a). He must have died on 25 Ramaḍān 990/23 October 1582, probably on his way to Mecca for pilgrimage. He had been in Egypt, and his ship was wrecked on its way to Yemen (Kafawī, *Rār-nāma*, ms. Ist. Üniversitesi, TY. 4098, f. 105a, and a letter written to Masīh-zāde, who survived the disaster). Laṭīfī says in his *Risāla-yi awṣāf-i Istanbul* (f. 60b) that he was 35 years old when he finished this book, i.e. this was in 931/1524-5; hence his birth date must have been 896/1490-1, making him 94 lunar years old when he died.

All through his life Laṭīfī complained that he had never been appreciated properly. He did not have a comfortable life, for he had never been pushing and sycophantic; but he expected that others would have realised his literary ability.

Although Laṭīfī mentions in his *Tadhkira* that he composed twelve books, treatises and literary compositions, only the following seem to be extant: (1) the *Tadhkirat al-shu'arā*; his most important work, generally considered as the second finest biographical work (after 'Ashkī Ālebi's) in Ottoman literature. He states that ten biographical works were composed in his time, but none of them received attention and fame or were widely read (*Tadhkira*, 301). Probably they were all incomplete, pioneering attempts in this field. The *Tadhkira* consists of an introduction, three chapters and a conclusion. In the first chapter, he mentions poet-*shaykhs* of Anatolia who were brought up in or emigrated to Anatolia. In the second, he speaks about Ottoman sultans who engaged in poetry. In the third, the main part of the work, Laṭīfī mentions, in alphabetical order, the names of 300 poets (*Tadhkira*, 372) who lived from the reign of Murād II (824-55/1421-51) until 950/1543. The book is arranged alphabetically (*mu'djam*), a method which Laṭīfī initiated in Turkish biographical works, whereas Sehī's and Nawā's had been arranged by *ṭabaḳāt* or generations, so that Laṭīfī's *Tadhkira* became the bridge between the two types. Laṭīfī took this idea from 'Ashkī Ālebi, but applied it in his book before him. Some criticisms were, however, made about his work. One was that Laṭīfī did not include poets of his own time in the *Tadhkira*. From the early copies of the work (e.g. Kayseri, Rāṣid Efendi Libr. 1160, copied before 957/1550, and another one which stems from the above, Ist. Üniversitesi, TY. 2564, copied in 968/1561), it can be deduced that two redactions of the work were in existence and that the early copies did not have Laṭīfī's autobiography. The author later included it, as well as notices of some other poets not previously included. By doing so, he improved the text and also replied to the criticisms of those whom he calls *ikhwān-i hīkd u ḥasad*, "the hateful and the jealous ones". 'Ashkī Ālebi relates that Laṭīfī's work also became nicknamed the *Kastamonu-nāma* (f. 133a), for the author found ways to connect some poets to Kastamonu, whether or not they had been born in the city; but he adds that Laṭīfī's *Tadhkira* is most valuable and quite different from Sehī's one. Ḥasan Ālebi regarded the style as rather dull (Ḥasan Ālebi, *Tadhkira*, f. 265b); Hence 'Ālī took it upon himself to answer all unfair criticisms (*op. cit.*, 415b). The work is undoubtedly important, not only because of its form, but also because of the fact that, with this work, for the first time literary criticism and assumptions were dealt with in this Ottoman poetic biographical genre. It accordingly soon became a very popular reference book, considered to be reliable. It was edited by Ahmed Djewdet under

Türk Kültürü Araştırmaları, c. XXII/1-2, 1984 Ankara

Lâtîfî; Abdullatîf Çelebi

LÂTİFİNİN YAYIMLANMAMIŞ BİR RİSÂLESİ EVSAF-I İBRÂHİM PAŞA*

Ahmet SEVGİ**

Lâtîfî, XVI. y.y. şâir ve tezkirecilerimizdendir. Kastamonu'da doğmuştur. Asıl adı "Abdullatîf"dir. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber "Evsâf-ı İstanbul" adlı risâlesinde geçen bir ifadeden¹ onun H. 896'da doğmuş olduğunu çıkarıyoruz... Tahsile Kastamonu'da başlamıştır. Fakat ne kadar okuduğu bilinmiyor. Âşık Çelebi O'nun "bir müddet sonra tahsilden ferâgat ederek muhâsebe ve kitâbet işlerinde vazife aldığını"² söyler. Demek ki müellif kendi kendini yetiştirmiş bir şahsiyettir.

Lâtîfî, şiire küçük yaşta başlar. Kendi ifâdesine göre "beş yüz kadar gazel ve otuz üç kasîde, terbî ve tahmîsten mâadâ tertîb-i hur'f üzere bir dîvân"³ tedvîn etmiştir. Ama bakar ki şiir "metâ-ı muteber ve çendân fazl u hüner değil. Ve hem söyletsen iki kişinin biri şâir. Belki şâir-i mâhir geçindir." Bu durum karşısında şâir; "kudret gösterecek sâhâ 'inşâ'dir; o mahalde herkes kanat çırpamaz"⁴ diyerek nesre kayar. Ve adını ebedleştiren eserlerini de bu sâhâda verir.

Lâtîfî, genç yaşta İskender Paşa'ya sunduğu bir "bahâriyye" dolayısıyla Belgrad'a imâret kâtipliğine tayin edilir. Bir müddet orada kaldıktan sonra 950'lerde İstanbul'a gelerek yine bazı imâret kâtipliklerinde bulunur. Kendine haklı bir şöret temin eden tezkiresini de bu tarihlerde hazır-

(*) Bu makale V TÜRKOLOJİ KONGRESİNDE (26-30 Eylül, 1983, İst) tebliğ edilmiştir.

(**) Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi.

(1) O zaman ki bu risâle-i nazm u nesri tertîb ü tastir ettim, târih-i hicret dokuz yüz otuz bir'de ve târih-i ömr-i grân-mâye otuz beş idi. (Suner, Nermin: Evsâf-ı İstanbul, İst. 1977 sh. 77)

(2) Bkz. Çetin, Nihad: İ. A. c. 7 sh. 19

(3) Tezkire-i Lâtîfî; matbû, sh. 300

(4) A.g.e. sh. 300

(5) A.g.e. sh. 300 (mealen)

Üçer / 11/11/11
Kütüphanede Mevcuttur

lar. Lâtîfî, 953'de tamamladığı tezkiresini devrin pâdişâhı Kânûnî Sultan Süleyman'a sunmuş ve bunun üzerine "Ebâ Eyyüb-i Ensârî" vakfiyyesine kâtip tayin edilmiştir. 960'larda bu vazifeden alınarak Rodos imâret kâtipliğine tayin edildiği, oradan da Mısır'a geçtiği tezkirelerde zikredilir.

Müellifin son yılları hakkında elimizde yeterli bilgi yok. Tezkiresini 994'de tamamlayan Hasan Çelebi, Lâtîfî'nin İstanbul'da bulunduğunu ve son demlerini yaşadığını⁶ söyler. Kefevî'nin "Râz-nâme"sine aldığı Mesih-zâde'ye hit bir mektupta ise O'nun Mısır'dan Yemen'e giderken bindiği geminin batması üzerine 25 Ramazan 990'da öldüğü⁷ zikredilmektedir. Bu iki farklı ifâdenin şimdilik ikincisi daha ziyâde itimâda şâyân görünüyor.

Lâtîfî, dürüst tabiatlı bir insandır. Doğruluğu ve tok sözlülüğü şiar edinmiştir. Dalkavukluktan, ona buna boyun eğmekten nefret eder. Değerin kendiliğinden takdir edilmesini ister. Ama ne gezer!

Devlete lâîk olanlar göremez devlet yüzün
Devlet anun kim cihânda izzete lâîk degil⁸.

Müellif, ilmiyle mütenâsip bir mevkie ulaşmamanın ve kendi dînündeki kimseleri yüksek mevki'lerde görmenin verdiği küskünlükten doğan bir bed-bînlilik içindedir. Ayrıca, o günkü içtimâî tereddîler de O'nun karamsarlığa düşmesinde etkili olmuştur: Zamâne halkı "bende-i dünyâ-yı gadâr ve âbid-i dirhem ü dinâr"⁹ olmuşlardır. Yanlarında ilm ü takvânın itibârı yoktur. "Bir fûls-i ahmeri bin pend-i pür-i ber"¹⁰e tercih ederler. İrtişâ yaygındır. Paranız varsa, devlet kapısında "efendi buyur" yoksa "efendi uyur" sözleriyle karşılaşsınız...

Zamanıdır bugün semt u sükûtun
Demidir uzleti künc-i büyûtun.¹⁰

diyerek münzevî bir hayat sürmeyi tercih etmiştir.

Lâtîfî, tezkiresinde 12 tane eser yazdığını söylerse de, bunlardan tesbit edilebilenler şunlardır:

1 — Tezkiretü's-suarâ: Lâtîfî'nin en önemli eseri şüphesiz tezkiresidir. Bu eser, "Sehî tezkiresi"nden sonra Osmanlı sahasında yazılan ikinci tezkiredir. Bir mukaddime, üç fasıl ve hâtimededen müteşekkildir. Müellif giriş bölümünde şiir, şâir ve eserin yazılış gâyesi hakkında mâlûmât ve-

(6) Bkz. Kınalı-zâde Hasan Çelebi: Tezkiretü's-suarâ, c. 2. s. 835

(7) Bkz. Çetin, Nihad: İ.A. c. 7, sh. 19

(8) Lâtîfî: "Enisü'l-fusahâ" Varak 10 a sh. 19

(9) Bkz. Suner, Nermin: a.g.e. sh. 72

(10) A.g.e. s. 69

Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi,
İstanbul, 23-28 Eylül 1985.

Tebliğler II. Türk Edebiyatı cilt. 1.

-latîfî sayfa. 263-265, 1985(İST.)

28 EYLÜL 1991 LÂTİFİNİN «REBİ'İYYE-İ EZHÂR»
ADLI ESERİ KAYIP MIDIR?..

Ahmet SEVGİ

Lâtîfî; tezkiresinin mukaddimesinde kitap, risâle münşeat ve makale olmak üzere on iki aded telifi olduğunu söyler¹. Yine tezkiresinin bir başka yerinde bunlardan «Enîsü'l-füsahâ, Fusûl-ı erba'a ve Risâle-i ev-sâf-ı İstanbul» olmak üzere üçünün adını zikreder... Lâtîfî'nin eserleri hakkında bilgi veren diğer temel kaynaklarda ise şu ifadelerle karşılaşırız: «Ahvâl-i İbrâhim Paşa ve Vâsî-ı şehri-i İstanbul ve Rebî'îyye-i ez-hâr gibi bir kaç hoş-âyende inşâsu vardır»². «Fî'l-hakika Rebî'îyye-i ez-hâr ve Vâsî-ı âsaf-nâmdâr ve yine Şehr-i İstanbul vâsînda nazm u nesr bir risâle-i belâgat-şîâr bu hakîrûn manzûrî olmuştur»³. Lâtîfî'nin yukarıda adı zikredilen eserlerinden «Rebî'îyye-i ez-hâr» dışında kalanlar bugün ilim âlemince malumdur. Bu tebliğimizde «Rebî'îyye-i ez-hâr»ı aydınlığa kavuşturmaya çalışacağız.

«Rebî'îyye-i ez-hâr» hakkında ilk fikir beyan eden kişi Fâik Reşad'dır. F. Reşad matbu Lâtîfî tezkiresinin sonuna ilâve edilen bir yazısında mezkur eserden bahisle, onun «Fusûl-ı erba'a» (Münâzara-i Lâtîfî) olabileceğini söylemiştir⁴. Daha sonra İslâm Ansiklopedisine lâtîfî madde-sini yazan Nihat Çetin de «Rebî'îyye-i ez-hâr»ın, «Fusûl-ı erba'a»nın ilk faslı olması ihtimâline bahsetmiştir.

Görüldüğü gibi araştırmacılar; «Rebî'îyye-i ez-hâr»ı, Fusûl-ı erba'a veya onun bir bölümü olarak değerlendirmek istemektedirler. Öyle ise önce «Fusûl-ı erba'a»nın nüshaları ve mahiyeti üzerinde durmak lâzım...

Tesbit edebildiğimiz kadarıyla «Fusûl-ı erba'a» ve fasıllarının nüshaları şunlardır :

1 Tezkire-i Lâtîfî, matbû sh. 16.

2 Aşık Çelebi: Meşâ'iru's-şu'arâ V. 106b-107a Neşreden: G.M. Meredith-Owens, London 1971.

3 Âli: Kühhü'l-ahbar, V. 515b-416a Üniv. Ktp. No: 5959.

4 Tezkire-i Lâtîfî, matbû sh. 381.

Latifa

2592 - عبد اللطيف (لطف الله) بن عبد الله بن

حمدي جلي القسطنطيني الرومي العثماني الكاتب الشاعر

الأديب المتخلص بلطيفي المتوفى مغرورقا في البحر الأحمر سنة

1582/990

(أنظر : كشف الظنون 387 ؛ هدية العارفين 840/1 ؛ محمد

طاهر عثمانلي مؤلفهري 134/3)

من تصانيفه :

1 - أسرار نامه - في التصوف (ت)

عثمان أركين رقم 1337 ورقة 24 ، 1262 هـ ؛ أمانت

خزينة سي 6/1745 ورقة 45 - 73 ؛

2 - مماريات في اللطائف (منظوم) (ت)

علي نسيهاد ترلان رقم 2/89 ورقة 15-16 ؛ نافذ باشا رقم

3/1028 ورقة 52 - 68 ؛ حسن حسني رقم 2/1005

ورقة 29-58 ؛

3 - تذكرة الشعراء - في التراجم (ت)

تاريخ التأليف 953 هـ ؛ سيواس ضيا بيك رقم 42 ؛ آكاه سري رقم

482 ؛ بايزيد رقم 4/5609 ورقة 26-55 ناقص من آخره ؛ فاتح

رقم 4254 . 4255 . 4256 ؛ هدائي رقم 1029 ورقة 135 ،

981 هـ كمانكش رقم 1/388 ورقة 30 ؛ نورعثمانيه رقم 3725

؛ داماد زاده رقم 1517 ؛ حالت أفندي رقم 342 ؛ فليح عني رقم

780 ؛ ولي الدين أفندي 2657 ، 2660 ؛ ولي الدين أفندي منحق

رقم 139 صفحة 274 ؛ آياصوفيا رقم 3142 ، 3142 مكرر ؛ فاتح

وقف إبراهيم أفندي رقم 643 ؛ لالا إسماعيل رقم 312-313 ؛ فاتح

رقم 4254 ؛ 4256 ؛ 4255 ؛ عني أميري رقم 776 ؛ 778 ؛

حالت أفندي رقم 342 ؛ فيض الله أفندي 1415 نسخة كاملة ؛ قال في

كشف الظنون ؛ ذكر في أوله مناقب عشرين رجلا من المشايخ والسلطين

ثم أوردتهم مأتين وإثنين وشاعرا عني حسروف أتجسد ؛ طبع في

Istanbul 1314 ؛

4 - ترجمة نثر اللآلي ونظم الجواهر في ترجمة كلمات علي بن أبي

طالب (منظوم) (ت)

آكاه سري منظوم رقم 2/612 ؛ أمانت خزينة سي رقم

4/1806 ورقة 74-102 ؛ سليمانيه ترجمان 6/131 ورقة

34-54 ؛ متحف الآثار رقم 341 ؛

5 - رسالة في الفصول الأربعة - في الأدب (ت)

وهي أفندي رقم 3/1616 ورقة 10-15 ؛

6 - سبحة العشاق في ترجمة مائة حديث (منظوم) (ت)

سيواس ضيا بيك مجموعة رقم 3882 ، 1055 هـ آكاه سري

بمجموعة رقم 612 ؛ بايزيد رقم 2/1419 ورقة 35-60 ؛

كمانكش رقم 9/234 ورقة 118-131 ؛ آياصوفيا رقم

3/378 ؛ فاتح رقم 5427 ورقة 149 - 158 ؛ متحف

مولانا رقم 2/5167 ورقة 27 - 46 ؛ نورعثمانيه 4897 ؛

فاتح وقف إبراهيم أفندي رقم 187 ؛ آماسيه رقم 2/901 ورقة

55 - 66 ؛ عاشر أفندي رقم 10/429 ورقة 62-71 ؛ نشر

في قونية 1993 ؛

7 - مجموعة غزليات وفوائد متفرقة - في الأدب (ت)

حاجي سليم آغا رقم 977 ورقة 126 ؛

8 - نثر اللآلي في بيان أسماء المتعالي (ت)

مئي كنيحانه رقم 5/2021/A ورقة 137-200 ، 1130 هـ ؛

842-843 : 842-843

01 EKİM 2006

علي رضا قره بلوط، معجم المخطوطات الموجودة في مكتبات

إستانبول، الجزء الثاني، [y.y.,t.y.]، İSAM 141628 ،

23 TEM 2008

MADDE YATIRILANDIRILAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Latîfi

SUBHATÜ 'L-'UŞŞÂK

Manzum 100 Hadis Çevirisi

Latîfi

Hazırlayan:

Doç. Dr. Hikmet Özdemir

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	171289
Tas. No:	297.336 LAT.S

İnsanlığa Hizmet Vakfı Yayınları: 4

İstanbul, 1996

171289
Hikmet KIR
Hikmet Beyim
hediye
A.E.F.

LATİFİ

169875
F

297.336

LAT. S

SUBHATÜ'L - UŞŞÂK

(Manzûm Yüz Hadis Tercümesi)

23 TEM 2008

Hazırlayan
Yrd. Doç. Dr. Ahmet SEVGİ

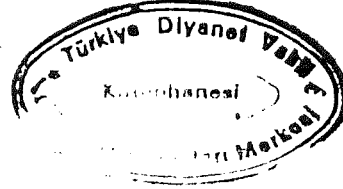
MADDE YAYINLANDIĞI
SONRA GELEN DOKÜMAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	169875
Tas. No:	297.336 LAT. S

Konya - 1993

-Sahi Bey
-Latîfî
-Âşık Çelebi

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 4

Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi Tezkirelerine göre
16. Y. Y.'DA EDEBİYAT ARAŞTIRMA ve ELEŞTİRİSİ

|

Prof. Dr. Harun TOLASA

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	33297
Tasnif No:	T 819,21 TOL. 0

26 EKİM 1995

Ege Üniversitesi Matbaası
Bornova — İZMİR
1983

LÂTİFİ'NİN BİLİNMEYEN BİR ESERİ Mİ?

İbrahim AKYOL

16. yüzyılda yaşayan, *Tezkiretü's-şuarâ* (Şairler Tezkiresi) adlı eseriyle ün yapan Kastamonulu Lâtîfi, Türk edebiyatında önemli bir şahsiyettir. Osmanlı sahasında Sehî Beyden sonra ikinci tezkireyi yazdığı için daha çok tezkiresi ile şöhret olmuş, diğer eserleri geri plânda kalmıştır.

Lâtîfi tezkiresinde “mavi renkli gök burçları ve yılın on iki ayı gibi on iki adet kitap, risale, münşeat ve makale yazmışım”¹ diyerek yazmış olduğu kitapların sayısının on iki olduğunu belirtir. Lâtîfi bu bilgiyi verdiği tezkiresini “hemşehrisi Zaifi'nin ısrarlarına dayanamayarak, tezkireyi yazmaya başlamış ve 1546 da (hicrî: 953) tamamladığı eserini, devrin padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a sunmuştur”² Lâtîfi eserini “Kanuni Sultan Süleyman'a sunarak Taşlıcalı Yahya'nın mütevellisi olduğu Ebâ Eyyub-ı Ensârî vakfına katip tayin edilmiş, bir süre sonra azledilerek Rodos'taki Kanuni imaretine nakledilmiştir. Rodos'tan sonra Mısır'a geçer. Son günlerine dair malûmat azdır. Mısır'dan Yemen'e giderken bindiği geminin batması üzerine, 1582 de vefat etmiştir.³ Lâtîfi'nin bu son dönemlerinde yeni eserler yazması kuvvetle muhtemeldir.

Farsça-Türkçe Lügat: Çankırı İl Halk Kütüphanesi, Eski Eserler bölümünde 18 HK 344/2 numara ile kayıtlı Lâtîfi'ye atfedilen *Farsça-Türkçe* bir lügat bulunmaktadır. Bu eserin derleme bir eser olduğu anlaşılmaktadır. Eserin ilk 20^b sayfası Arapça olup, Arap dili grameri anlatılmaktadır. Yazar Arap dili gramerini 7 bölümde incelemiş, Arapça metinlerin yanına Türkçelerini de vermiştir. Bu bölümün sonunda “Vallahu'l-muvaffık li's-savab temmet fi cemâziyel-âhir 21 sene 1130” ibaresi yer almaktadır. Buradan da anlaşılacağı gibi eserin istinsah tarihi 1130 (milâdî: 1717)dur.

¹ Mustafa İsen, Lâtîfi Tezkiresi, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1000 Temel Eser/149, s.16, Ankara 1990. Ayrıca bk. Sevgi Ahmet, Lâtîfi Hayatı ve Eserleri, Gazi Ü. SBE., basılmamış doktora tezi, s. 92, 93, 94, 1987 Ankara. Bu eserde Lâtîfi'nin 12 adet eseri hakkında geniş bilgi vardır. *Farsça-Türkçe* lügatten bahsedilmemektedir.

² Mustafa İsen. *age.*, s. V.

³ *Türk Dil ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Lâtîfi md., C. 6, S. 71, Dergah Yay., İstanbul 1986.

Sayfa 21^a da Farsça-Türkçe lügat kısmı başlamaktadır. Bu bölümde Farsça kelime verilmiş, yanına Türkçe anlamı yazılmıştır. Bu bölümün son maddesi 130^a da olup Farsça “yehiden” fiildir. Yıkmaq ve bozmaq anlamına geldiği belirtilmiştir. 79^a ve 125^a sayfalarının da kenarında Lâtîfi'nin ismi geçmektedir. Ayrıca lügatin bittiği 130^a da Lâtîfi'ye ait olduğu zannedilmektedir. Daha sonra musannife ve kâtibine dua edilmektedir.

Diğer bölümlerde; defterdarlara yazılan mektuplar, fıkıh kitaplarından fetvalar, murabba şiir, babü'l-hacer, Süleyman Peygamberden bir kadının hangi şartlarda çocuğunun olacağına dair rivayeti, ruzname ve faydaları vardır.

Bu eserde hemen her bölümün farklı yazı türleri ile yazıldığı görülmektedir. Lâtîfi'ye ait olduğu zannedilen Farsça-Türkçe lügat bölümü nesih ile yazılmıştır. Eseri istinsah eden veya edenler hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Lâtîfi'nin ölüm tarihi ile bu eserin yazılış tarihi arasında 125 yıl fark vardır. Ancak eserin yazarın elinden çıktığı asıl nüsha olmadığı kesindir. Bu eser, Çankırı İl Halk Kütüphanesi, Eski Eserler bölümünde Lâtîfi üzerine çalışan araştırmacıların ilgisini beklemektedir.

“Öyle istiyorum ki, Türk dili bilim yöntemleriyle kurallarını ortaya koysun ve her dalda yazı yazanlar bütün terimleriyle çoğunluğun anlayabileceği güzel, ahenkli dilimizi kullansınlar.”

Atatürk'ün Adana konuşmasında Türk dili için söyledikleri (17 Şubat 1931)

Türk Dil, sayı: 596 (Ağustos 2001)

16 ARALIK 2001 s. 184-185. Ankara.

0.127.

70-21,610

ANDREWS, Jr., Walter Guilford, 1939-
THE TEZKERE-I SU^CARA OF LATIFI AS A SOURCE
FOR THE CRITICAL EVALUATION OF OTTOMAN
POETRY. [Portions of Text in Arabic].

The University of Michigan, Ph.D., 1970
Language and Literature, general

University Microfilms, A XEROX Company, Ann Arbor, Michigan

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	51711
Tas. No:	928. T&H LAT. T

Tez

THIS DISSERTATION HAS BEEN MICROFILMED EXACTLY AS RECEIVED

—, Temel Toplum Bilim Terimleri Sözlüğü, Savaş Yay., ANK., 1984, III. Baskı.

ÖRNEK, Doç. Dr. Sedat Veyis, Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki, Ank. Üniv. Dil ve Tarih - Coğrafya Fak. Yay., s. 4 (1967 - 1968), ANK., 1969.

ROBERTSON, Ronald, Din Sosyolojisinin Gelişimi, (neşredilmemiş çev. Abdullah Topçuoğlu), Basil Blackwelle, Oxford, 1972.

SEZER, Doç. Dr. Baykan, Toplum Farklılaşmaları ve Din Olayı, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay., İST., 1981.

—, Sosyolojinin Ana Başlıkları, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay., İST., 1985.

TAPLAMACIOĞLU, Prof. Dr. Mehmet, Din Sosyolojisi, Giriş, Ank. Üniv. İlahiyat Fak. Yay., ANK., 1968, II. Baskı.

—, Din Sosyolojisi, Ank. Üniv. İlahiyat Fak. Yay., 1983, III. Baskı.

WACH, Joachim, Din Sosyolojisine Giriş, (çev. Battal İnandı), Ank. Üniv. İlahiyat Fak. Yay., ANK., 1987.

WEBER, Max, Protestan Ahlakı ve Kapitalizm Ruhu, (çev. Zeynep Aruoba), Hil Yay., İST., 1985.

—, Sosyoloji Yazıları, (çev. Taha Parla), Hürriyet Vakfı Yay., İST., 1987, II. Baskı.

LÂTİFİNİN GÖZDEN KAÇAN BİR RİSÂLESİ
YAHUT
İSKENDER ÇELEBİ'YE SUNDUĞU BAHÂRİYYE

Yrd. Doç. Dr. Ahmet SEVGİ (*)

Âşık Çelebi Tezkiresinde, Lâtîfi'nin (1) eserleri ile ilgili şu bilgiler yer almaktadır: "Ahvâl-i İbrâhîm Pâşâ ve Vâsıf-ı Şehr-i İstanbul ve Rebî'iyye-i Ezhâr gibi bir kaç hoş - âyende inşâsı vardır. Her birinde hoşca ma'nâsı ve şühca edâsı vardır. Hâsılı akrânı içinde yegânedür. Ve inşâsı nâzikânedür. İskender Çelebi vâsında bahâriyye-i ba'z inşâ idüp nev-rûzda sunup Rûm ilinde Belgrad semtinde kitâbet ihsân itmüştür. Nice zamân ol cevânibde güzârîşü rûzgâr-ı perîşân itmüştür." (2).

Metinden de anlaşılacağı üzere Lâtîfi, İskender Çelebi'ye (3) nevrûz-

(*) S. Ü. Fen - Edebiyat Fakültesi, Öğretim Üyesi.

- (1) Lâtîfi, (1491 - 1582) 16. y.y. şâir ve tezkirecilerimizdendir, şürllerinden çok nesirleri ile tanınır. "Tezkiretü's-suarâ, Evsâf-ı İstanbul, Fusûl-ı Erba'a ve Enisü'l-füsahâ" başlıca nesir eserleridir. Hayatı ve eserleri ile ilgili geniş bilgi için bkz. SEVGİ, Ahmet: Lâtîfi, Hayatı ve Eserleri, Yayınlanmamış Doktora tezi, G. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1987. SEVGİ, Ahmet: Lâtîfi'nin İki Risâlesi: Enisü'l-füsahâ ve Evsâf-ı İbrâhîm Paşa, S. Ü. Eğt. Fak. Yayınları No: 1, Konya 1986.
- (2) Âşık Çelebi: Maşâ'iru's-suarâ, Varak, 106 b - 107 a Neşreden: G. M. Meredith - Owns, London 1971.
- (3) İskender Çelebi 932/1525 - 941/1534 yılları arasında dokuz yıl defterdarlık yapmış zenginliği ile meşhûr bir zâttır... 1533 yılında İbrâhîm Pâşâ İran seferine çıkarken pâdişâh, tecrübesinden istifâde edilmek üzere İskender Çelebi'yi vezir-i âzama müşâvir tayin eder. O yıl ordunun kışı düşman topraklarında geçirmesine lüzum hâsıl olunca İ. Pâşâ, pâdişâhi dâvet eder. K. Sultan Süleyman Tebriz'e geldiği zaman vezir-i âzam: "Bü-kadar mühim bir seferde, kış ortasında düşman memleketinde kalınmasının ve orduyu tehlikeli bir duruma düşürmenin sebebi nedir? diye sorunca vezir-i âzam: Biz ehemmiyeti olan bir adam mıyız? İşlerin halli İskender Çelebi kulunuza verilmıştır; huzûrunuzdan ayrılırken tecrübelidir diye ben kulunuza defterdarı tavsiye buyurmuşunuz; onların tedbiri üzere hareket edildi, bu netice hâsıl oldu" cevâbını verdi. (Prof. İ. Hakkı Uzunçarşılı: Osmanlı Tarihi, C. 2, sh. 353 - 354). Bunun üzerine İskender Çelebi önce defterdarlıktan azılolunur sonra da 941/1535'de Bağdad'da asılır.

EDEBİYAT TARİHİMİZİN BAZI MESELELERİ VE LATİFİ'YE YAPILAN
İTHAMLAR KONUSUNDA DÜŞÜNCELER

Abdulkerim ABDULKADİROĞLU

Genel tarihin kitâbiyat ve biyografi kısmını içine alacak şekilde bir alt kolu olarak kabul edilen edebiyat tarihlerinin konusunu hiç şüphesiz ki eserler ve yazarları teşkil eder. Seçilecek eserlerin edebî değeri hâiz olması gerekmekte ise de, bu değerden kısmen ve tamamen mahrûm bulunan eserlerin de kültür birikimimiz açısından başka başka değerleri vardır. Bir edebiyat tarihçisinin önemsemediği bir eser, sahasında araştırma yapan bir başkasının işine yarayabilir ki bilhassa mahallî yayınlara bu açıdan bakılmalıdır. Meseleyi bu noktadan ele aldığımızda, edebî değerlerine bakılmaksızın dikkatleri çeken bütün eserlerin ve yazarlarının fişlenerek toplanacak olan bilgilerin, ayrı ayrı kataloglarda dikkate alınması bir milletin kültür birikiminin kaybolmaması açısından, gelecekte büyük değer ifade edecektir. Ancak edebî değeri bulunanların, yazılacak olan edebiyat tarihlerinde göz önünde bulundurulması, ilmî sorumluluğun bir şîârı olmalıdır. Bu noktayı yakalamak için sonuçları itibariyle temerküz edecek alt yapı çalışmalarının yeterli düzeyde tamamlanması gerekecektir. Biyografik çalışmalar, monografiler, katalog çalışmaları, mahallî bazı faaliyetler aynı hedefe giden yolda birer durak taşı veya menzil mesâbesindedir. Öncelikle söz konusu bu çalışmalar erişilebilecek azamî düzeyi bulmadıkça edebiyat tarihi yazımı işine geçilmemelidir. Aksi takdirde yanlışlıklar ve eksikliklerden kurtulmak mümkün olmayacağı gibi, delinin kuyuya taş atması misâli, bunların tashihi çok zor olacak, bazı hallerde yüzyılları bulacaktır.

Bir milletin edebiyat tarihi, o milletin kültür birikiminin kitaplaşması demektir. Bunun için edebiyat tarihlerinin yazılması işi, şahsî gayretleri aşarak devlet politikası haline gelmelidir ki ulaşılabilecek netice bir anlamda devletin kendisine hizmeti olacaktır. Devlet politikası olarak tasavvur edilip teşkil olunacak komisyonlara, her türlü destek ve imkânın tanınması bir zaruret olmalıdır. Bu yaklaşımla kaleme alınacak edebiyat tarihleri, o ülkenin kendi içinde ve milletlerarası düzeyde yüzünü ağartacak seviyeye, ancak ulaşabilir.

İtiraf etmeliyiz ki izahına çalışılan seviyeye ulaşmış ve devlet politikası özelliğine kavuşmuş bir edebiyat tarihimiz maalesef hâlâ bulunmamaktadır. Ne var ki bu saha tamamen de boş değildir. Çünkü millî ve zengi kültürüne âşina ve âşık; maddî-manevî himmetini ve mesâf bilmeyen çalışmasını bu uğurda sarfetmiş bilim adamlarımız her devirde var olmuşlardır. Rahmetli Fuad Köprülü ile başladığı kabul edilen, Cumhuriyet dönemi için söyleyebileceğimiz çalışmalardan daha önce; bu çalışmalara, birinci derecede kaynaklık etmiş

23 KASIM 1998

bastıramadım; Prof. Kemâl Cenab'la birlikte yazmakta olduğumuz "Ansiklopedik Tıp Lügati" basılmak üzeredir... Öteden beri uğraşmakta olduğum "Faust" tercümesinin bir kısmı (kısmen manzum) 1932'de Göthe'nin vefatının 100. Yıldönümü dolayısıyla Prof. Tefvik Remzi'nin himmeti ile basıldı. Büyük özanimiz Abdülhak Hamid Tarhan, gönderdikleri bir mektubda bu tercümeyle şöyle takdir buyurmuşlardı: "...aslî nefis olan bu eserin tercümesi de enfes olmuş; himmet-i edebiyeniz şayan-ı tebrikdir"... Bu günlerde dağınık olarak neşredilmiş düzgülerimi bir araya toplamakla meşgulüm; Niyetim bir "Şiir Mecmuası" halinde bastırmaktır...

Subat 1935, A.H. Turan

BİYOGRAFİK MALUMATA İLÂVE

Almanya imparatoru (şimdi ex-empereur) Wilhelm tarafından, Teselya Harbi esnasında Dümek'e gönderilen müteveffa meşhur ressam Rocholl benim yağlı boya büyücek bir resmimi yapmıştı [O muharebede bulunduğum için mi, kendisini tedavi ederek sıtmadan kurtardığım için mi, albümüne hatıra olarak bir resim yaptığım için mi, yoksa bazan ufak tefek hatalarını görüp söylemekten çekinmediğim için mi?... orasını bir Rocholl bilir, bir de Allah!... Mezkûr resim (yani "Asker Tabibi Ali Bey"nin resmi) Almanya'dadır]...

Ben de eskiden beri arasıra resim yaparım; Bunlardan yağlı boya olan bir ikisi Bakü Müzesi'ndedir; "Bibi Heybet" adlı peyzajın fotoğrafı Re-solzâde'nin "Azerbaycan Tarihi"ne konmuştur...

"Lamya Sırtlarında (Teselya'da) Türk Askerleri"ni gösteren ve altında "Selyani" imzası bulunan büyük bir akvarel vaktiyle Sultan Hamid'e verilmişti (Şimdi de Yıldız'da mıdır, bilmiyorum). Plevne kahramanı Osman Paşa'nın patlamış bir obüs üzerinde yaptığım yağlı boya portresi Muzafferredin Şah'a verilmişti (Bu resim Tahran'da olsa gerek; Bunun için merhum şah'dan Şir ü Hurşid nişanı aldım... Büyük pederim Ahud Ahmed Selyani'nin portresi Selyan'dadır. Diğerlerinin izini kaybettim... Birkaçı da Semahi hadisesinde kütüphanemizle beraber yanmıştır...

Azerbaycan'da bana dair birçok yazılar yazmışlardır (Meselâ "Fükara Füyuzat"ının ilk nüshasında)...

Türkiye'de yaşayanların mühimleri şunlardır: Yusuf Akçura'nın makaleleri (Türk Yurdu'nda ve Türk Yılı'nda), Ziya Gökalp (Büyük veya Küçük Mecmua'larda?); Abdullah Cevdet (İçtihad'da); M.T. (Memedali Tefvik: Tasvir-i Efkâr'da) ek.

Subat 1935, A. Hüseyin Turan

D. 206
C. Aralık - 1996) s. 739-748.

LATİFİ'NİN TEZKİRETÜ'Ş-ŞU'ARÂ'SI İÇİN SÖYLENEN "KASTAMONU-NÂME" İDDİALARI HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ

Yrd. Doç. Dr. Rıdvan CANIM

Edebiyat tarihimizde "Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ" adıyla tanınmış olan Latîfi Tezkiresi, Edirneli Sehî Bey Tezkiresi (yazılış tarihi 945/m. 1538)'nden sonra Anadolu sahasında yazılmış ikinci tezkire olarak bilinir. Latîfi, eserini 953/m. 1546 tarihinde tamamlamıştır. XVI. yüzyılda Latîfi tezkiresinden sonra yazılmış beş tezkire daha vardır. Bunlar sırasıyla Aşık Çelebi'nin Meşâirü'ş-Şu'arâ (976/m. 1568) sı, Hasan Çelebi'nin Tezkiretü'ş-Şu'arâ (994/m. 1586) sı, Ahdî'nin Gülşen-i Şu'arâ (1002/m. 1593) sı, Beyânî'nin Tezkiretü'ş-Şu'arâ (1006/m. 1597) ve Gelibolulu Mustafa Âlî'nin esas itibarıyla tarihî olayları ele alan, ancak ihtiva ettiği şairlerle de tezkire hüviyeti arzeden Kühü'l-ahbâr (1007/m. 1598) adlı eseridir.

Yazılış tarihini yukarıda zikrettiğimiz Latîfi Tezkiresi, tamamlandıktan sonra devrin padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a takdim edilmiştir. Eser, bir "Mukaddime", "Üç Fasil" ve "Hâtîme" bölümlerinden meydana gelmiştir. Tezkire'deki toplam şair sayısı 334'tür.

Tezkiretü'ş-Şu'arâ'nın "Mukaddime" bölümü; besmele, hamdele ve salvele ile başlar. Önce "Der-beyân-ı fazîlet-i kelâm-ı mevzûn.." başlığı altında şiirin faziletleri anlatılır. Şiirin tarihini Hz. Adem'le başlatan Latîfi, ilk şiirin Hz. Adem tarafından oğlu Habil'in kardeşi Kabil tarafından öldürülüşü üzerine söylenmesiyle ortaya çıktığını ileri sürer⁽¹⁾.

Latîfi daha sonra "Der beyân-ı illet-i şî'r-guften-i şu'arâ..." başlığı altında şairlerin şiir söyleme sebeplerini anlatır. Tezkire yazarı, "Şairlerin dili cennetin anahtarıdır" sözüyle girdiği bu bölümde, aslında şairin esas görevinin güzellerin ve güzelliklerin yaratıcısı, hüsni mutlak olan Allah (c.c.)'ı övmek olduğunu belirtir. Sonunda söz devrin padişahına getirilerek onu övmenin bir borç olduğu

(1) Rıdvan Canım, Latîfi, Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ. İnceleme-Tenkidli Metin. Basılmamış Doktora Tezi. Erzurum 1991, C. II, s. 6-7.

LÂTİFİ'NİN "ENİSÜ'L-FUSAHÂ" ADLI ESERİNİN MUHTEVÂ
VE ÜSLÛBU ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ahmet SEVGİ

"Türk Kültürü Araştırmaları"nın XXII/1-2 sayısında "Lâtîfî'nin Kayıp Bir Risâlesi: Enîsü'l-fusahâ" adlı yazımızla mezkûr risâlenin meçhûliyetten kurtulduğunu ilim âlemine duyurmuştuk. Bu makalemizde de adı geçen risâlenin muhtevâ ve üslûbu üzerinde durmak istiyoruz...

A) MUHTEVÂ

"Enîsü'l-fusahâ"nın ilk iki sayfası esere giriş mâhiyetindedir. Mûellif; Allah'ın kudretini tasvîr ve Hz. Peyğambere salât u selâmdan sonra zamanın akıp giden bir nehir misâli durmadan değişmekte olduğunu, insanoğlunun ise bu hâdiseler karşısında âciz kaldıklarını belirttiikten sonra "HASB-İ HÂL-İ İBRAHİM PAŞA" başlığı altında esas konuya girer.

Risâlenin esâsını teşkil eden bu bölümün tahliline girmeden önce İbrâhim Paşa hakkında bazı umûmî bilgiler vermeyi uygun buluyoruz. ...

İbrâhim Paşa

1495 tarihinde Parga'da doğan İbrâhim Paşa küçük yaşta Türk korsanları tarafından kaçırılarak Manisa'da dul bir kadına satılmıştır. Adı bilinmeyen bu Türk hanımı "İbrâhim" ismini verdiği bu çocuğun tahsîl ve terbiyesiyle yakından ilgilenir. O tarihlerde Şehzâde Süleyman da Manisa'da sancak beyidir. Bir gün sokakta gezerken bir kemence sesi duyar. Onu çalan kim ise kendisiyle tanışmak istediğini söyler. Karşısında yakışıklı, terbiyeli ve bilgili bir genç... Tanışır. Şehzâde, çok hoşuna giden bu genci zaman zaman saraya dâvet eder. Derken köle İbrâhim, şehzâde Süleyman'ın husûsî meclislerinden ayrılmayan bir arkadaşı olur. Bunu gören Türk hanımı kölesini âzâd eder. Genç İbrâhim, Manisa veliahdlik sarayında yüksek bir memûriyete tayin edilmiştir...

D: 225

Türk Kültürü Araştırmaları,
Yıl: XXIV / 2 (1986) Ankara,

S. 181-195.

Dergi / Kitap
Kütüphanede mevcuttur

07 MAYIS 1993

22. TEMMUZ 1997

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI : 14
EĞİTİM FAKÜLTESİ YAYINLARI : 1

LÂTÎFİ'NİN

İki Risâlesi :

ENÎSÜ'L - FUSAHÂ

ve

EVSÂF-I İBRÂHİM PÂŞÂ

Hazırlayan : Ahmet SEVGİ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	49500
Tas. No:	T 811.216 LAT.İ

KONYA - 1986

LÂTİFİ ve "SUBHATÜ'L-UŞŞÂK"İ

Yrd. Doç. Dr. Ahmet SEVGİ (*)

Lâtîfi, Kastamonu'da doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber "Evsâf-ı İstanbul" adlı eserinde geçen şu ifâdelerden onu 895 - 896/1489 - 1490 tarihlerinde doğmuş olduğu istidlâl edilebilir: "Ol zaman ki bu risâle-i nazm u nesri tertîb ü tastîr itdüm târîh-i hicret tokuz yüz otuz birde ve târîh-i ömr-i girân-mâye otuz beş idi." (1). "Şol zaman ki târîh-i hicret ve sene vü sâ'at tokuz yüz yigirmi tokuzda belki küsürât-ı kebîse ve tefâvüt-i şemsiyye mücibince bi't-temâm otuzda idi." (2).

Müellif, 930'larda 35 yaşında olduğuna göre (930 — 35 = 895/1490) 1490'da doğmuş olduğu âşikârdır. Lâtîfi'nin doğum tarihi ile ilgili diğer kaynaklarda her hangi bir kayda rastlayamadık.

Adı, mahlası ve soyu

Lâtîfi, "Hatib-zâde" soyundan gelmedir. Ceddi, Fâtih devri şâirlerinden Hamdî Çelebi'dir: "HAMDÎ (rahmetu'llâhi aleyh) Kastamonîdür. Sultân Mehmed devrinün âhîrlerinde nakl itmişdür. Fukahâ vü fuzalâ zümresinden ve'ulemâ vü sulahâ fırkasından idi. Ve hem bu fakîrün cediti ve âbâ vü ecdâd beyninde iftihârı vü senedidür." (3).

Asıl adı "Abdullâtîf" olan müellif "Lâtîfi"yi (*) mahlas olarak kullanmıştır. Divân şiirinde umûmiyetle her şâirin bir mahlası vardır. Mah-

(*) S. Ü. Fen - Ed. Fak. Öğretim Üyesi.

(1) Lâtîfi: Evsâf-ı İstanbul, Ün. Ktp. TY Nu: 3751 v. 62^a.

(2) Lâtîfi: a.g.e., v. 2^b.

(3) Lâtîfi: Tezkire-i Lâtîfi, İst. 1314, s. 135.

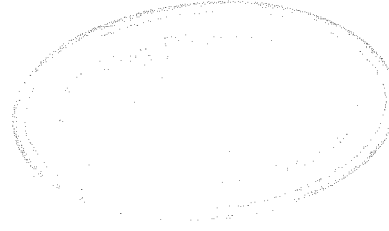
(*) Lâtîfi: mahlasını kullanan diğer şâirler :

a) Şeyh Muhiddin Lâtîfi Efendi: Bursalıdır. 1091/1680'de vefât etmiştir. Bursa'da binâ ettirdiği tekkede medfûndur. (Bkz. Müstakim-zâde S. Saadeddin Efendi: Mecelletü'n-nisâb, Süleymâniye Ktp. Esad Ef. Blm. Nu: 628 v. 188^b).

b) Lâtîfi: Hindistan'ın meşhûr şâirlerindedir. (Bkz. Ş. Sâmî; Kâmûsu'l-A'lâm, İst. 1314, C. 4, s. 3994).

c) Lâtîfi Çelebi: Halepli'dir. Pederi Acemden gelmiştir. (Bkz. Nâil Tuman: Tuhfe-i Nâilî, Milli Ktp. Nu: 3675, s. 1267).

D 2350

134629

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ BAŞKANLIĞI

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Atatürk Kültür Merkezi Yayını : 225
Tezkireler Dizisi : 7

Latîfi Tezkiretû'ş-şu'arâ ve Tabsiratû'n-nuzamâ
(İnceleme-Metin)

© Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2000
ISBN 975-16-1341-8
İLESAM 2000.06.Y.0143-219

Eseri İnceleyen:
Prof.Dr.Mustafa İSEN

Dizgi - Baskı
Türk Tarih Kurumu Basımevi

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı
GMK Bulvarı No: 133, 06570 Maltepe-ANKARA
Tel (312) 231 23 48 - 232 22 57
Belgegeçer: 232 43 21

LATİFİ
TEZKİRETÜ'Ş-ŞU'ARÂ
ve
TABSİRATÜ'N-NUZAMÂ
(İnceleme-Metin)

Yrd. Doç.Dr.
RIDVAN CANIM

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	134629
Tas. No:	928.7811 LAT. L

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ BAŞKANLIĞI

Ankara 2000

125.301
Bilkent Üniversitesi
Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü

(120075)
LATİFİNİN ELEŞTİREL PERSPEKTİFİNDEN OSMANLI DİVAN ŞİİRİNİN
POETİKASI

NAGİHAN GÜR

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA BELİRLİ HUKÜMAN

17 EKİM 2009

Türk Edebiyatı Disiplininde Yüksek Lisans Derecesi Kazanma
Yükümlülüklerinin Parçasıdır

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	125901
Tas. No:	T811.21 GÜR.L

TÜRK EDEBİYATI BÖLÜMÜ
Bilkent Üniversitesi, Ankara

Temmuz 2009

LATİFİ

Latifi

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

19 SUBAT 2011

‘Abdallaṭīf, ein osmanischer Historiker, Literat und Dichter aus Kas-tamonu, wurde vermutlich zwischen 895/1490 und 896/1491 geboren. Er begab sich noch in seiner Jugend nach Istanbul. Durch sein biogra-phisches Werk *Taḍkirat aš-šū‘arā’ wa-tabṣirat an-nuzamā’* erwarb er sich in der Nachwelt großen Ruhm. Unter seinen auf Türkisch verfaßten ein Dutzend Werken interessiert uns seine Beschreibung von Istanbul, die u.d.T. *Risāle-i evṣāf-i İstānbul* oder *Risāle-i ta‘rīfnāme-i İstānbul* in zwei Redaktionen erhalten ist, die 929-930/1523-1524 bzw. 983/1575 entstanden sind. Er starb 990/1582.

Autobiographie in seiner *Tezkiretü’ ş-suarā’*, ed. G. Meredith-Owens, İstan-bul 1314; Fr. Babinger, *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*, Leipzig 1927, S. 110-111; A. Sevgi in: *Türkiye Diyanet Vakfı İstānbul Ansi-klopedisi* Bd. XXVII (Ankara 2003), S. 111-112.

Risāle-i evṣāf-i İstānbul, Hds. Istanbul, Esat Efendi 2272 (59 ff., Exemplar mit Autorenkorrekturen), zu weiteren Handschriften s. *Osmanlı coğrafya lite-ratürü tarihi* I, 56-58.

İBN AL-ĤAURĀNĪ

‘Uṭmān b. Aḥmad b. Muḥammad b. Rağab as-Suwaidi al-Ĥaurānī ad-Dimašqī aus Suwaidā’, einem Dorf im Ĥaurān, wurde in Damaskus ansässig, wo er eine Weile an der Umaiyyadenmoschee als Prediger fungierte. Er starb wohl 1003/1595.

Bağdādī, *Hadiyat al-‘arīfin* I, 656; ders., *İdāḥ al-maknūn* I, 61. – Brockelmann S II, 401; Ş. al-Munağğid, *Mu‘ğam al-mu’arriḥīn ad-dimašqiyīn*, Beirut 1978, S. 304-305; Kaḥḥāla VI, 250.

K. al-Iṣārāt ilā amākin az-ziyārāt, über Begräbnisorte von Propheten, Pro-phetengefährten u.a. in Damaskus und Umgebung, gehört zu den Quellen des gleichnamigen Buches von Maḥmūd b. Muḥammad az-Zūkārī (s.u.S. 546); Hss.: Istanbul, Esat 3718 (1a-15a, 1058 H.), ebd. 269 (30 ff., 1105 H), Damaskus, Zāhiriya, ‘āmm 3467 (38 ff., s. Kat. ġuğrāfiya S. 79-80), Kairo, Dār al-Kutub al-Miṣriya, ta’riḥ 2220 (1250 H., s. Kat. V², 27), Azhar, mağm. 1180, Taimūr (?), Ş. al-Munağğid, a.a.O. S. 304; gedruckt, Damaskus 1302, 1327; türkische